

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Tworzenie i udostępnianie baz danych w sieci WWW [recenzja]

Author: Arkadiusz Pulikowski

Citation style: Pulikowski Arkadiusz (2004). Tworzenie i udostępnianie baz danych w sieci WWW [recenzja]. „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” nr 3/4 (2004), s. 40-42

© Korzystanie z tego materiału jest możliwe zgodnie z właściwymi przepisami o dozwolonym użytku lub o innych wyjątkach przewidzianych w przepisach prawa, a korzystanie w szerszym zakresie wymaga uzyskania zgody uprawnionego.

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

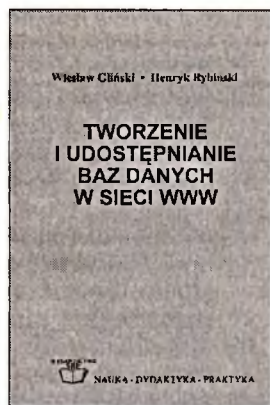
Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

RECENZJE i PRZEGLĄDY

Tworzenie i udostępnianie baz danych w sieci WWW

Wiesław GLIŃSKI, Henryk RYBIŃSKI: Tworzenie i udostępnianie baz danych w sieci WWW: podręcznik dla bibliotekarzy i dokumentalistów. Warszawa: 2004, 233 s., [1]; ISBN 83-89316-20-X

Udostępniany nieodpłatnie przez UNESCO, pakiet CDS/ISIS jest od wielu już lat wykorzystywany w Polsce i na świecie do tworzenia baz danych. Pakiet ten nie zawiera jednak modułu pozwalającego na udostępnianie baz w sieci Internet. Nie trzeba chyba nikogo przekonywać, jak ważna dla wielu instytucji korzystających z CDS/ISIS jest możliwość powszechnego dostępu do zgromadzonych danych z poziomu strony WWW. W celu zaspokojenia tych potrzeb, na przestrzeni ostatnich lat, powstało kilka rozwiązań pozwalających udostępniać bazy tworzone za pomocą pakietu CDS/ISIS w Internecie. Jednym z takich narzędzi jest system WWW-ISIS, którego opis zastosowania przedstawiono w omawianej książce autorstwa Wiesława Glińskiego i Henryka Rybińskiego.

Książka ukazała się nakładem wydawnictwa SBP w serii Nauka – Dydaktyka – Praktyka (nr 68). Dodatek do tytułu – „Podręcznik dla bibliotekarzy i dokumentalistów” wyraźnie wskazuje na adresatów książki, którzy zostali dodatkowo uszczegółowieni we wstępie do: studentów bibliotekoznawstwa, bibliotekarzy oraz pracowników informacji naukowo-technicznej. Pakiet CDS/ISIS jest w kręgu bibliotekarzy i pracowników informacji dobrze znany. Pojawienie się książki napisanej specjalnie dla tego środowiska z pewnością przyniesie korzyści w postaci zwiększenia liczby różnego typu bibliotecznych i bibliograficznych baz danych dostępnych na stronach WWW.

Tytuł książki jest trochę zbyt szeroko sformułowany. Nie wynika z niego wcale, że chodzi o zamieszczanie w Sieci baz ISIS. Po przeczytaniu tytułu oczekujemy raczej przeglądu dostępnych metod dla różnych rodzajów baz danych. Dokładna lektura skłania nawet do przekonania, że w tytule powinien znaleźć się system WWW-ISIS. Jest on opisywany w trzech rozdziałach z pięciu, jakie są wydzielone w książce.

Podręcznik ma bardzo przejrzystą strukturę. Składa się z pięciu głównych rozdziałów o porównywalnej objętości oraz sześciu aneksów. Korzystanie z książki ułatwia wykaz skrótów i oznaczeń ikonograficznych, spis rysunków, tabel i tablic oraz indeks ważniejszych terminów pojawiających się w podręczniku. Literatura licząca 22 pozycje jest trochę zbyt skromna jak na podręcznik. Jest to raczej literatura cytowana, niż wybór zalecanych lektur. Niewiele w niej odnośników do zasobów internetowych. Szczególnie brakuje tu adresu Klubu Użytkowników Pakietu Mikro CDS/ISIS w Polsce¹ oraz adresu oficjalnej strony CDS/ISIS z portalu UNESCO². Jak przystało na dobry podręcznik, każdy z pięciu rozdziałów zakończony jest zestawem ćwiczeń, mającym na celu utrwalenie nabytych wiadomości i umiejętności.

Rozdział pierwszy przedstawia wybrane aspekty modelowania danych na przykładzie klasycznego modelu relacji – encji (E-R) Petera Chenna. Rozdział ten może okazać się szczególnie przydatny dla osób, które nigdy nie zajmowały się tworzeniem baz danych. Pozwala prześledzić na konkretnych przykładach, w jaki sposób odbywa się modelowanie danych, mające na celu jak najwierniejsze odwzorowanie rzeczywistości. Wychwycenie i opisanie wszystkich potencjalnych relacji, jakie zachodzą między obiektami wybranego wycinka rzeczywistości wcale nie jest czynnością łatwą. Korzystając z diagramów E-R autorzy podręcznika

¹ <http://www.iinte.edu.pl/klub.htm>

² <http://www.unesco.org/isis>

przedstawili na wielu przykładach jak przebiega ten proces. Dobór przykładów jest trafny, gdyż są one związane z działalnością biblioteczną. Zazwyczaj w podręcznikach do baz danych w tym miejscu jako przykłady pojawiają się hurtownie, apteki itp., których specyfika działalności nie jest każdemu znana, a przez to związki między obiektami w nich występującymi mogą być trudne do całościowego zrozumienia. Rozdział pierwszy nie jest obowiązkową lekturą. Zaznajomienie się z nim nie jest wymagane do zrozumienia zagadnień omawianych w dalszej części książki. Jeśli jednak czytelnikowi zależy na poznaniu tego, co leży u podstaw baz danych, i chce lepiej je rozumieć, to nie powinien go pominąć.

Choć znajomość pakietu CDS/ISIS wśród czytelników podręcznika jest wskazana, nie jest ona niezbędna. Dla tych, którzy nigdy wcześniej nie korzystali z tego pakietu został stworzony rozdział drugi. Prezentuje on ogólną charakterystykę systemu, zawierającą informacje o obszarach zastosowań systemu, strukturze bazy danych ISIS i modelowaniu E-R w tym systemie. Ostatni podrozdział to przegląd różnych sposobów udostępniania baz danych ISIS w Internecie. Na tle tych rozwiązań pokazany jest system WWW-ISIS, opisany szczegółowo w pozostałych trzech rozdziałach podręcznika. W załączniku B, na końcu książki, znajduje się wyciąg z dokumentacji CDS/ISIS, zawierający opis elementów systemu i poszerzający informacje zawarte w rozdziale drugim. Jak zastrzegają jednak autorzy, nie jest to kompletny opis. Szkoda, że nie zostało wskazane pochodzenie dokumentacji z tego aneksu, ani dostępne źródła pełnego opisu.

Rozdział trzeci rozpoczyna prezentacja schematu funkcjonowania WWW-ISIS. Jego zrozumienie jest bardzo pomocne w pracy z systemem. Warto dokładnie przeanalizować, w jaki sposób przebiega interakcja przeglądarki WWW z serwerem podczas formułowania zapytań i wyprowadzania rezultatów. Zrozumienie tych zagadnień ułatwiają rysunki. Pozostała część rozdziału opisuje proces instalacji systemu WWW-ISIS, podstawowe funkcje systemu oraz interfejs wprowadzania danych. Dość mylący dla czytelników może być podrozdział 3.3. zatytułowany „Instalacja wersji DEMO systemu”. Słowo „DEMO”, szczególnie pisane wielkimi literami sugeruje zazwyczaj niepełną – demonstracyjną wersję oprogramowania, z licznymi ograniczeniami. Wyraz ten powtarza się wielokrotnie w książce. Nie wszystkich czytelników przekonają sformułowania typu „przykładowa aplikacja DEMO”, „przykładowa baza DEMO”. Wątpliwości pozostają, aż do zapoznania się z „DEMEM” w praktyce. Nie ma jednak wątpliwości, że umieszczony na płycie CD WWW-ISIS jest w pełni funkcjonalną wersją systemu. Szkoda tylko, że przykładowa baza DEMO jest napisana w języku angielskim, a nie polskim.

Dwa ostatnie rozdziały poświęcono w całości szczegółowym aspektom funkcjonowania systemu WWW-ISIS. Oba charakteryzują się bez wątpienia największym stopniem trudności. Rozdział czwarty prezentuje metodę udostępniania baz danych ISIS w sieci Internet, tylko w celu wyszukiwania danych. Większość baz danych zamieszczanych w Sieci służy temu właśnie celowi. Z tego względu dla wielu czytelników czwarty rozdział będzie zarazem ostatnim. Wynika to z faktu, że zawartość ostatniego – piątego rozdziału, znajduje dużo rzadziej zastosowanie. Mówi on o aktualizowaniu zawartości bazy z poziomu strony WWW (dodawanie nowych rekordów, poprawianie i usuwanie istniejących). Tego typu operacje wykonywane na bazie stosuje się głównie w Intranetach³ lub wymaga autoryzacji dostępu by nie każdy Internauta mógł dokonywać w bazie zmian.

Na dołączonej do podręcznika płycie CD znalazły miejsce: system WWW-ISIS z przykładową aplikacją DEMO, dokumentacja systemu (w j.ang.), samouczki WWW-ISIS (w j.ang.) oraz oprogramowanie dwóch serwerów WWW. Rozeznanie w zawartości płyty CD ułatwia graficzny schemat, który można otworzyć z pliku „index.htm”.

Do tej pory rozpowszechnianiem pakietu CDS/ISIS zajmowali się wyłącznie upoważnieni przez UNESCO krajowi dystrybutorzy⁴, a odbiorcami były głównie instytucje niekomercyjne. Od początku 2004 warunki umowy licencyjnej zostały złagodzone, dzięki czemu użytkownicy systemu CDS/ISIS mogą tworzyć i rozpowszechniać kopie pakietu pod warunkiem, że każda kopia zawiera wszelkie informacje o właścicielu praw autorskich i rozpowszechnianie nie jest prowadzone dla osiągnięcia zysku⁵. Dozwolone jest również powielanie dokumentacji systemu dla innych potrzeb niż własne, co wykorzystali autorzy podręcznika zamieszczając wyciąg z dokumentacji w aneksie B.

Warto na zakończenie wspomnieć, że system WWW-ISIS, został opracowany przez Instytut Inżynierii Informatycznej (z Warszawy) i CC Otwarte Systemy Komputerowe (również z Warszawy). To, co wyróżnia WWW-ISIS od innych narzędzi udostępniających bazy danych ISIS w Internecie wynika z założeń przyjętych przez autorów systemu. Mianowicie, ma on „być w miarę łatwy dla użytkowników pakietu CDS/ISIS” i co ważniejsze „użytkownik, nie będąc

³ Intranet to odcięta od świata sieć działających wewnątrz firmy, na identycznych zasadach jak Internet.

⁴ Polskim krajowym dystrybutorem CDS/ISIS jest Zakład Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej Instytutu Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego (<http://www.iinte.edu.pl>).

⁵ Więcej informacji na temat nowych warunków licencji można znaleźć pod adresem: <http://www.iinte.edu.pl/cdslic.htm>

programistą, z niewielką wiedzą języka HTML oraz bardzo pobieżną znajomością zagadnień sieci WWW, powinien być w stanie bez większych problemów wdrożyć kompletny system informacyjny w sieci WWW działający na bazie danych ISIS." Lektura podręcznika pozwala na potwierdzenie tej tezy. Jest to szczególnie istotne biorąc pod uwagę fakt, że opisywane oprogramowanie jest bezpłatne dla zastosowań niekomercyjnych. Trudna sytuacja finansowa bibliotek i ośrodków informacji z pewnością nie pozwala na zakup drogich, profesjonalnych systemów udostępniających bazy danych w Sieci. Zastosowanie do tego celu oprogramowania „open source” (np. języki PHP i MySQL) często również przekracza możliwości tych instytucji, ponieważ wykorzystanie tych narzędzi programistycznych wymaga posiadania dużej wiedzy informatycznej. Biorąc pod uwagę fakt, że wielu bibliotekarzy i pracowników informacji miało już do czynienia z pakietem CDS/ISIS oraz to, że obsługa systemu WWW-ISIS nie przysparza zbyt dużych problemów,

można stwierdzić, że połączenie tych narzędzi może stać się dobrym sposobem na publikowanie baz danych dla wielu instytucji w naszym kraju.

Podręcznik Wiesława Glińskiego i Henryka Rybińskiego sprostował trudnemu wyzwaniu. W przystępny, jak na złożoność zagadnienia sposób, pokazali autorzy proces przeniesienia baz ISIS do Internetu. Osiągnięty sukces wynika w dużym stopniu z przejrzystości struktury prezentowanych treści, logicznego następowania omawianych zagadnień oraz wspomaganie treści licznymi rysunkami, schematami i tabelami, ułatwiającymi przyswajanie. Drobne niedociągnięcia zauważone w trakcie lektury nie mogą w żadnym wypadku przyćmić jej całościowej wartości. Podręcznik godny jest polecenia i powinien znaleźć się w biblioteczkach każdego użytkownika pakietu CDS/ISIS.

Dr Arkadiusz PULIKOWSKI

*Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej,
Uniwersytet Śląski, KATOWICE*

OMÓWIENIA

Metadane. Sposób na uporządkowanie Internetu

Marek Nahotko: *Metadane. Sposób na uporządkowanie Internetu*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2004, s. 202. Prace z Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, ISBN 83-233-1825-5.

Prezentowana książka autorstwa Marka Nahotki pt. *Metadane. Sposób na uporządkowanie Internetu*, obejmuje zagadnienia związane z selekcjonowaniem oraz porządkowaniem informacji zamieszczanych w Internecie. Autor omawia możliwości wykorzystania w tym standardów metadanych jako metod profesjonalnego uporządkowania Internetu.

Standardy te w ostatnich latach stanowią narzędzie coraz szerzej wykorzystywane i doceniane, szczególnie w dobie tworzenia specjalistycznych wirtualnych zbiorów informacji, których zadaniem jest selekcjonowanie i udostępnianie najbardziej wartościowych i potrzebnych informacji zamieszczonych w sieci Internet.

Treść książki ujęta została w ośmiu rozdziałach.

Rozdział 1 wprowadzający w tematykę obejmuje między innymi: definicje, funkcje oraz zastosowanie metadanych. Omówiono zagadnienia dotyczące przetwarzania informacji, archiwizacji danych, multimediiów i telekomunikacji. Ponadto w rozdziale

tym przedstawiono typologię metadanych uwzględniającą różne kryteria podziału, a w szczególności kryteria: typu danych, poziomu abstrakcji, użytkownika, pochodzenia, celu tworzenia metadanych, czasu tworzenia, przeznaczenia oraz ustrukturalizowania.

Rozdział 2 to charakterystyka specyfiki zasobów sieciowych, między innymi: architektury metadanych oraz zasobów cyfrowych wirtualnych bibliotek. Przedstawiono tu obiekty cyfrowe – ich integralność i autentyczność, metody oceny ich jakości, zasady współdziałania, a także sposoby przechowywania i archiwizacji.

W rozdziale trzecim omówiono metody identyfikacji zasobów sieciowych: Uniwersalny Identyfikator Zasobów, URL i URN, OpenURL, Persistent URL (PURL) wykorzystywany w katalogu OCLC, Handle System i Digital Object Identifier (DOI), a także Global Information Locator Service (GILS).

Wybrane modele danych dla metadanych: Functional Requirements for Bibliographic Records IFLA, zintegrowany model dla metadanych opisowych i praw autorskich Rusta – model metadanych INDECS, model INDECS a FRBR oraz model ABC dla współdziałania metadanych scharakteryzowano w rozdziale 4.